

EKONOMİK GELİŞMELER

KALKINMA BAKANLIĞI

Ocak 2018

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
TABLOLAR	ii
ŞEKİLLER	ii
I. GSYH, SANAYİ ÜRETİMİ VE TALEP UNSURLARINDAKİ GELİŞMELER.....	1
1. GSYH ve Sektörel Büyüme Hızları	1
2. Harcama Yöntemiyle GSYH:	1
3. İşgücü Piyasasındaki Gelişmeler	2
4. Üretim ve Talebe İlişkin Son Gelişmeler	2
a. Aylık Sanayi Üretimi ve Kapasite Kullanım Oranları.....	2
b. Yurtiçi Talebe İlişkin Göstergelerdeki Gelişmeler	4
II. ÖDEMELER DENGESİ	5
1. Cari işlemler Dengesi.....	5
a. Hizmetler Dengesi	7
b. Birincil Gelir Dengesi	7
c. İkincil Gelir Dengesi	7
2. Sermaye Hareketleri Dengesi ve Uluslararası Rezervler	8
III. MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ	10
IV. FİYAT GELİŞMELERİ VE PARA POLİTİKASI	14
V. MALİ PİYASALARDAKİ GELİŞMELER.....	16

TABLolar

Tablo 1: GSYH Sektörel Büyüme Hızları (NACE 2)	1
Tablo 2: Talep Unsurlarında Gelişmeler	1
Tablo 3: İşgücü Piyasasındaki Gelişmeler	2
Tablo 4: Aylık Sanayi Üretim Endeksi	3
Tablo 5: Aylık Kapasite Kullanım Oranı	4
Tablo 6: Yurtiçi Talebe İlişkin Göstergeler	4
Tablo 7: Dış Ticaret Dengesindeki Gelişmeler	5
Tablo 8: Sektörel İhracat	6
Tablo 9: Ülke Gruplarına Göre İhracat	6
Tablo 10: İhracatçı Birlikleri Kayıtlarına Göre İhracat	6
Tablo 11: Geniş Ekonomik Gruplara Göre İthalat	7
Tablo 12: Cari İşlemler Dengesi	7
Tablo 13: Sermaye Hareketleri	9
Tablo 14: Merkezi Yönetim Bütçe Büyüklükleri	10
Tablo 15: Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri	11
Tablo 16: Merkezi Yönetim Bütçe Harcamaları	12
Tablo 17: Merkezi Yönetim Borç Stoku	13
Tablo 18: Alt Gruplara Göre TÜFE Yüzde Değişim Oranları	14
Tablo 19: Temmuz Ayı İtibarıyla Özel Kapsamlı TÜFE Göstergelerinin Gelişimi	15
Tablo 20: Bankacılık Sektörü Kredi ve Mevduatları (Bankalar Hariç)	16
Tablo 21: TL Kredi ve Mevduatlara Uygulanan Ağırlıklı Ortalama Faiz Oranları	17
Tablo 22: Yurtiçi Yerleşiklerin Portföy Yatırım Stoku (Bankalar dahil)	17
Tablo 23: Yurtdışı Yerleşiklerin Portföy Yatırım Stoku	18
Tablo 24: Hanehalkı Finansal Varlık ve Yükümlülükleri	19
Tablo 25: BİST 100 Endeksinin Getirisi	20

ŞEKİLLER

Şekil 1: Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış Üretim Endeksleri (2010=100)	3
Şekil 2: Reel Kur Endeksi (TÜFE Bazlı, 2003:100)	9
Şekil 3: BİST 100 Endeksi	20
Şekil 4: Borsa Günlük Getirilerinin Standart Sapması	21
Şekil 5: Opsiyonların İma Ettiği Kur Oynaklığı (1 Ay Vadeli)	21
Şekil 6: Opsiyonların İma Ettiği Kur Oynaklığı (1 Yıl Vadeli)	21
Şekil 7: İki Yıllık Devlet Tahvili Faizleri	22

I. GSYH, SANAYİ ÜRETİMİ VE TALEP UNSURLARINDAKİ GELİŞMELER

1. GSYH ve Sektörel Büyüme Hızları

2017 yılının üçüncü çeyreğinde Gayri Safi Yurtiçi Hasıla büyümesi 2016 yılının üçüncü çeyreğindeki beklentilerin üzerinde gelerek yüzde 11,1 oranında gerçekleşmiştir. TÜİK verilerine göre, üçüncü çeyrekte katma değer sanayide yüzde 14,8, hizmetler sektöründe (inşaat dahil) yüzde 12,3 oranında artış kaydetmiştir. Katma değer tarımda yüzde 2,8 (katkısı 0,4 puan), inşaat sektöründe yüzde 18,7 (katkısı 1,4 puan) ve ticaret, ulaştırma ve konaklama sektöründe yüzde 20,7 (katkısı 4,2 puan) olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 1: GSYH Sektörel Büyüme Hızları (NACE 2)

	2015	2016					2017		
	Yıllık	I.Ç.	II.Ç.	III.Ç.	IV.Ç.	Yıllık	I.Ç.	II.Ç.	III.Ç.
Tarım	9,4	-3,4	-3,4	-3,5	0,4	-2,6	3,1	4,8	2,8
Sanayi	5,1	8,1	4,7	-1,8	5,9	4,2	6,8	7,2	14,8
İmalat	5,9	7,8	4,8	-3,1	5,7	3,8	6,0	7,0	15,2
Hizmetler	5,4	4,2	5,7	-0,4	4,0	3,4	5,7	5,2	12,3
İnşaat	4,9	2,5	12,8	2,8	3,2	5,4	5,6	5,5	18,7
Ticaret,	6,6	2,6	1,0	-6,3	3,7	0,2	6,4	5,9	20,7
Bilgi, İletişim	3,8	4,7	7,2	3,0	8,2	5,9	9,2	10,1	15,5
Finans ve Sigorta	8,4	9,4	13,3	0,8	12,2	8,8	9,9	9,4	-5,8
Gayrimenkul Faal.	2,4	4,2	4,6	2,8	2,8	3,6	1,5	1,4	1,5
Mesleki, Bilimsel Faal.	15,4	6,8	11,7	1,1	2,3	5,2	7,1	6,2	15,4
Kamu Yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve sosyal hiz.	2,0	5,9	6,2	5,7	3,9	5,4	2,7	3,2	5,1
Vergi-Sübvansiyon	9,6	4,2	4,6	1,5	4,8	3,8	0,7	3,7	8,4
GSYH	6,1	4,8	4,9	-0,8	4,2	3,2	5,3	5,4	11,1

2. Harcama Yöntemiyle GSYH:

Toplam tüketim harcamaları 2017 yılının üçüncü çeyreğinde yüzde 10,2 oranında artış kaydederken, özel tüketim harcamaları ise yüzde 11,7 oranında, kamu tüketim harcamaları ise yüzde 2,8 oranında artmıştır. Bu dönemde, toplam sabit sermaye yatırım harcamaları reel olarak yüzde 12,4 oranında yükselirken, toplam nihai yurtiçi talep (stok hariç) ise yüzde 10,8 oranında artmıştır. 2017 yılının üçüncü çeyreğinde reel mal ve hizmet ihracatı yüzde 17,2 oranında artarken, mal ve hizmet ithalatı reel olarak ise yüzde 14,5 oranında artmıştır. Böylece, ilgili dönemde net mal ve hizmet ihracatının büyümeye katkısı pozitif 0,3 puan olmuştur.

2017 yılının üçüncü çeyreğinde gerçekleşen yüzde 11,1 oranındaki büyümeye en büyük katkısı 7 puan ile özel tüketim harcamaları yaparken, kamu tüketiminin katkısı 0,3 puan olmuştur. Sabit sermaye yatırımları ise bu dönemde 3,6 puan katkı vermiştir.

Tablo 2: Talep Unsurlarında Gelişmeler

(Bir Önceki Yılın Aynı Dönemine Göre Yüzde Değişme)

	2016					2017		
	I.Ç.	II.Ç.	III.Ç.	IV.Ç.	Yıllık	I.Ç.	II.Ç.	III.Ç.
Toplam Tüketim	4,1	6,9	1,4	6,3	4,7	4,4	2,1	10,2
Kamu	12,4	15,0	5,8	6,1	9,5	9,3	-2,1	2,8
Özel	2,5	5,2	0,5	6,3	3,7	3,4	3,1	11,7
Sabit Sermaye Yatırımı	6,2	2,0	0,3	1,2	2,2	2,7	8,0	12,4
Top. Nihai Yurt İçi Talep	4,7	5,5	1,1	4,8	4,0	3,9	3,8	10,8
Net Mal ve Hiz. İhracatı⁽¹⁾	-0,3	-2,1	-2,5	-0,1	-1,3	2,3	1,8	0,3
Mal ve Hizmet İhracatı	1,9	-1,7	-9,4	2,5	-1,9	10,9	10,7	17,2
Mal ve Hizmet İthalatı	2,8	7,1	2,1	2,9	3,7	0,7	1,8	14,5
GSYH	4,8	4,9	-0,8	4,2	3,2	5,3	5,4	11,1

(1) Büyümeye Katkı

3. İşgücü Piyasasındaki Gelişmeler

TÜİK verilerine göre, 15 ve daha yukarı yaştakilerde işsiz sayısı 2017 yılı Ekim döneminde geçen yılın aynı dönemine göre 360 bin kişi azalarak 3 milyon 287 bin kişi olmuştur. İşsizlik oranı 1,5 puanlık azalış ile yüzde 10,3 seviyesinde gerçekleşmiştir. Aynı dönemde; tarım dışı işsizlik oranı 1,8 puanlık azalış ile yüzde 12,3 olarak gerçekleşmiştir. Genç nüfusta (15-24 yaş) işsizlik oranı 1,9 puanlık azalış ile yüzde 19,3 olurken, 15-64 yaş grubunda bu oran 1,5 puanlık azalış ile yüzde 10,5 olarak gerçekleşmiştir.

Bu dönemde, tarım sektöründe çalışan sayısı 229 bin, tarım dışı sektörlerde çalışan sayısı 1 milyon 148 bin kişi artmıştır. İstihdam edilenlerin yüzde 19,3'ü tarım, yüzde 19,1'i sanayi, yüzde 7,6'sı inşaat, yüzde 54'ü ise hizmetler sektöründe yer almıştır. Önceki yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında tarım sektörünün istihdam edilenler içindeki payı 0,1 puan, sanayi sektörünün payı 0,3 puan azalırken, hizmet sektörünün payı 0,4 puan artmış, inşaat sektörünün payı ise değişim göstermemiştir.

Tablo 3: İşgücü Piyasasındaki Gelişmeler

	2016					2017			Ekim	
	I	II	III	IV	Yıllık	I	II	III	2016	2017
Nüfus (15-64)	58.433	58.621	58.835	59.069	58.720	59.567	59.781	60.002	58.990	60.148
İ.K.O. (%)	50,8	52,5	52,6	52,1	52,0	51,8	53,0	53,7	52,4	53,1
İşgücü	29.680	30.763	30.967	30.781	30.535	30.855	31.713	32.233	30.914	31.932
İstihdam	26.456	27.867	27.473	27.067	27.205	26.956	28.488	28.828	27.267	28.645
İşsiz	3.224	2.895	3.493	3.715	3.330	3.900	3.225	3.404	3.647	3.287
İşsizlik Oranı (%)	10,9	9,4	11,3	12,1	10,9	12,6	10,2	10,6	11,8	10,3
Tarım Dışı İ. O. (%)	12,7	11,3	13,7	14,3	13,0	14,8	12,2	12,8	14,1	12,3
Tarım	4.876	5.540	5.760	5.053	5.305	5.036	5.577	5.953	5.305	5.534
Sanayi	5.276	5.386	5.224	5.316	5.296	5.251	5.386	5.437	5.282	5.470
Hizmetler(*)	16.304	16.941	16.489	16.697	16.604	16.669	17.525	17.439	16.680	17.641

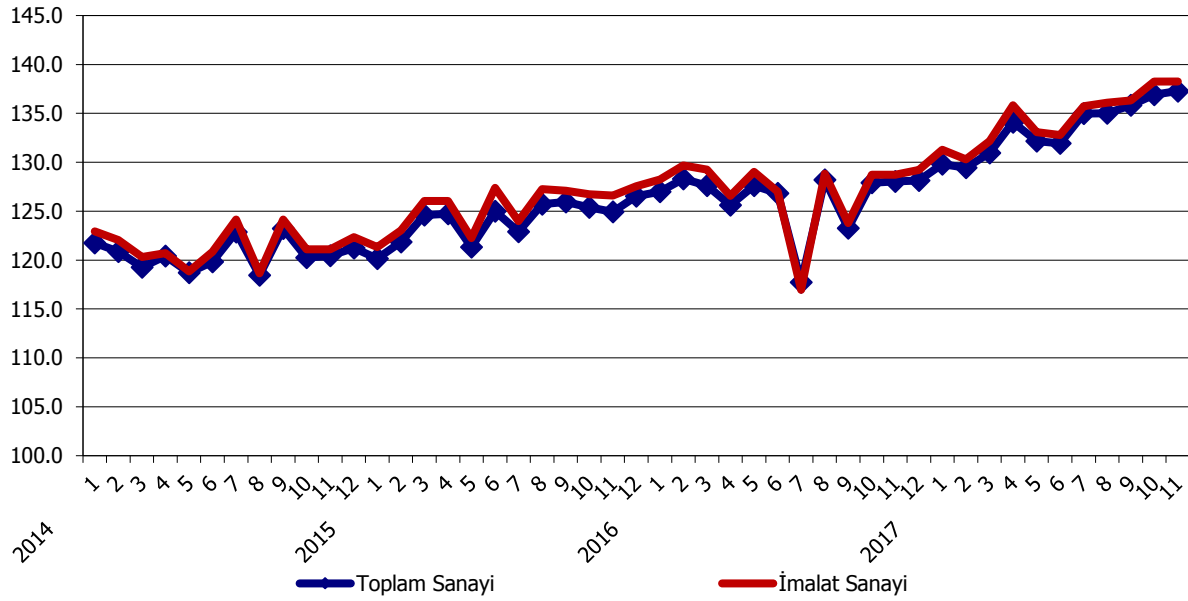
Kaynak: TÜİK, (*) İnşaat dahildir.

4. Üretim ve Talebe İlişkin Son Gelişmeler**a. Aylık Sanayi Üretimi ve Kapasite Kullanım Oranları**

TÜİK verilerine göre aylık sanayi üretim endeksi (orijinal seri) 2017 yılı Kasım ayında piyasa beklentilerinin üzerinde yüzde 6,9 oranında artış kaydetmiştir. TÜİK takvim etkisinden arındırılmış sanayi üretim endeksi, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 7 oranında artış kaydetmiştir. Kasım ayında mevsim

ve takvim etkisinden arındırılmış sanayi üretim endeksi ise bir önceki aya göre yüzde 0,3 oranında artmıştır.

Şekil 1: Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış Üretim Endeksleri (2010=100)

İmalat sanayiinde üretim Kasım ayında takvim etkisinden arındırılmış olarak yıllık yüzde 7,1 artış gerçekleşirken, mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış endekste ise bir önceki aya göre değişim gerçekleşmemiştir. İmalat sanayii alt sektörleri incelendiğinde, kok kömürü ve petrol, bilgisayar, elektronik ve optik ürünler ile mobilya imalatında negatif büyüme oranı görülürken, giyim, b.y.s. makine ve teçhizat imalatı ile taşıt alt sektörleri başta olmak üzere kalan tüm alt sektörlerde büyüme oranlarının yüksek seviyelerde gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 4: Aylık Sanayi Üretim Endeksi

	Yıllık		2016		2017										
	2015	2016	Kas.	Ara.	Oca.	Şub.	Mar.	Nis.	May.	Haz.	Tem.	Ağu.	Eyl.	Eki.	Kas.
Toplam Sanayi	3,2	1,9	4,7	1,3	4,2	-1,7	2,5	6,0	4,1	-3,6	25,6	3,9	13,4	9,0	6,9
Madencilik	-4,7	1,0	1,8	-7,4	-13,5	-15,1	-3,5	1,4	5,1	-6,3	6,7	-5,4	5,4	0,6	5,8
İmalat Sanayii	3,6	1,4	4,3	1,2	4,8	-2,3	2,2	6,4	3,8	-3,7	29,0	4,0	13,9	9,8	7,1
Gıda	0,4	2,1	5,2	4,6	11,6	0,0	0,7	-1,6	2,1	-4,8	17,3	-0,1	17,9	8,2	3,2
Tekstil	-3,7	1,0	1,5	-4,8	-0,9	-4,4	0,9	0,9	2,0	-7,7	26,9	3,2	16,7	7,1	5,1
Giyim	3,5	2,5	-7,9	-4,2	-7,9	-13,5	-8,0	-7,2	-4,6	-10,2	28,1	4,2	9,7	17,0	16,6
Petrol	31,6	2,7	5,0	-2,3	8,8	7,7	15,5	19,4	18,8	5,0	-0,9	13,8	3,2	-4,1	-24,5
Kimya	3,6	3,8	5,9	1,2	5,1	-5,6	1,2	2,4	-2,4	-6,8	29,5	6,2	11,8	8,5	5,2
Taş-Toprak	-1,6	0,4	2,3	-11,8	-2,5	-5,0	1,0	2,1	4,8	-4,4	27,5	5,6	11,7	6,6	8,2
Ana Metal	-0,3	0,4	-1,5	-4,6	-0,2	-4,4	2,9	2,6	4,4	-3,6	21,2	-1,2	5,9	4,6	6,9
Fabrika. Metal	2,3	-4,3	0,0	-13,4	4,6	-5,6	4,9	1,9	2,9	3,1	36,8	10,2	24,1	17,9	11,7
Bys. Mak ve Teç.	-1,8	0,8	2,8	0,2	-2,4	-0,3	3,8	1,0	9,6	-5,5	38,7	17,4	19,5	19,4	16,0
Taşıt Araçları	15,0	4,0	15,6	16,0	31,7	11,0	15,4	19,2	15,5	2,6	33,0	-1,2	16,4	13,0	15,2
Enerji	3,7	5,3	8,3	4,8	7,2	8,2	7,7	4,8	6,0	-1,4	16,3	6,7	13,6	7,3	6,7

Kaynak: TÜİK

2017 yılı Aralık ayı toplam imalat sanayii kapasite kullanım oranı, 2016 yılının aynı ayına göre 0,9 puan artarak yüzde 79 oranında gerçekleşmiştir. Bir önceki aya göre ise kapasite kullanım oranı Aralık ayında 0,9 puan azalmıştır.

Tablo 5: Aylık Kapasite Kullanım Oranı

(Yüzde)

	Yıllık		2016	2017											
	2016	2017	Ara.	Oca.	Şub.	Mar.	Nis.	May.	Haz.	Tem.	Ağu.	Eyl.	Eki.	Kas.	Ara.
İmalat Sanayii	77,4	78,5	78,1	77,0	76,8	76,7	78,4	78,8	79,0	78,7	78,8	79,0	79,7	79,9	79,0
Gıda Ürünleri	72,8	73,4	74,1	74,0	73,2	71,7	72,2	72,3	72,4	72,0	72,4	73,3	75,7	76,1	74,8
Giyim	78,5	79,4	78,6	77,2	77,2	77,4	79,9	79,0	78,7	80,1	79,3	81,1	80,8	80,2	81,3
Petrol Ürünleri	87,3	83,6	88,3	88,9	87,7	82,2	83,1	83,4	83,0	83,8	84,5	84,6	84,6	84,6	72,5
Kimya	76,0	79,2	74,0	74,6	76,3	78,8	80,3	81,6	80,5	78,3	78,5	80,5	79,8	82,0	79,7
Metal Olm.	78,0	78,5	79,6	75,8	73,3	74,8	76,8	77,5	80,3	79,1	80,7	81,0	80,8	80,4	81,0
Ana Metal	76,6	79,2	77,6	76,8	77,2	77,5	80,0	79,3	80,8	79,6	79,9	77,4	79,9	80,5	80,8
Motorlu Taşıtlar	83,9	86,3	86,6	86,2	84,6	85,0	87,4	87,7	87,1	87,1	85,4	85,6	86,2	87,0	86,7

Kaynak: TCMB

b. Yurtiçi Talebe İlişkin Göstergelerdeki Gelişmeler

2017 yılında; beyaz eşya üretimi, yurtiçi satışı, ihracatı ve ithalatı bir önceki yıla göre, sırasıyla, yüzde 8,4; 14,2; 5,6 ve yüzde 28,9 oranlarında artmıştır.

Otomobil üretimi; 2017 yılının Ocak-Kasım döneminde yüzde 24,2, otomobil ihracatı yüzde 28,2 oranında artmıştır.

Tablo 6: Yurtiçi Talebe İlişkin Göstergeler

	Yıllık Değişim		2016 (Adet)	2017 (Adet)											
	2016	2017	Ara.	Oca.	Şub.	Mar.	Nis.	May.	Haz.	Tem.	Ağu.	Eyl.	Eki.	Kas.	Ara.
Beyaz Eşya Yurtiçi Satışları*	5,4	14,2	560.884	538.420	699.455	860.956	833.508	749.514	748.914	784.715	860.665	863.048	590.228	555.546	448.044
Toplam Otomobil Üretimi	20,2		106.963	93.683	97.129	109.443	101.839	104.653	94.839	97.985	50.453	88.952	102.404	106.487	
Toplam Otomobil Satışları	4,3	-4,5	108.044	25.689	34.658	55.616	57.998	65.799	66.164	62.384	54.890	53.423	70.488	75.956	99.694
İthal Otomobil Satışları	5,1	-10,5	75.065	16.896	23.880	39.467	40.512	45.134	44.241	43.473	40.434	37.790	50.676	55.400	68.064

* Buzdolabı, çamaşır makinesi, bulaşık makinesi ve fırından oluşan beyaz eşya kapsamına; 2010 yılı Ocak ayından itibaren derin dondurucu ve kurutma makinesi eklenmiştir.

2017 yılında bir önceki yıla göre; toplam otomobil satışları ve ithal otomobil satışları sırasıyla yüzde 4,5 ve yüzde 10,5 oranlarında gerilemiştir. Bununla birlikte, aynı dönemde yerli otomobil satışlarında yüzde 13 oranında artış gerçekleşmiştir.

II. ÖDEMELER DENGESİ

1. Cari işlemler Dengesi

2017 yılının Ocak-Kasım döneminde ödemeler dengesinde gösterildiği şekliyle, dış ticaret açığı bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 39,5 oranında artarak 51 milyar dolar olmuştur. Aynı dönemde, birincil gelir dengesinde 10 milyar dolar açık kaydedilirken, hizmet dengesi fazlası yüzde 31,4 oranında artarak 19,3 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu kapsamda 2017 yılının Ocak-Kasım döneminde cari açık, bir önceki yılın aynı dönemine göre 10,7 milyar dolar artarak 39,4 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir.

Tablo 7: Dış Ticaret Dengesindeki Gelişmeler

(Milyon Dolar)

	İhracat		Yüzde Değişme		İthalat		Yüzde Değişme		Dış Ticaret Dengesi	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Ocak	9.546	11.249	-22,4	17,8	13.453	15.592	-19,2	15,9	-3.907	-4.343
Şubat	12.366	12.091	1,1	-2,2	15.578	15.826	-8,0	1,6	-3.212	-3.735
Mart	12.758	14.474	1,9	13,5	17.766	19.018	-5,1	7,0	-5.009	-4.544
Nisan	11.950	12.861	-10,5	7,6	16.188	17.788	-11,9	9,9	-4.237	-4.927
Mayıs	12.099	13.585	9,2	12,3	17.197	20.923	-3,8	21,7	-5.098	-7.338
Haziran	12.864	13.128	7,7	2,1	19.476	19.177	7,0	-1,5	-6.612	-6.049
Temmuz	9.850	12.615	-11,5	28,1	14.695	21.490	-19,4	46,2	-4.845	-8.875
Ağustos	11.831	13.254	7,3	12,0	16.614	19.161	4,0	15,3	-4.783	-5.907
Eylül	10.902	11.815	-5,9	8,4	15.298	19.977	-0,7	30,6	-4.396	-8.162
Ekim	12.796	13.924	-3,4	8,8	17.009	21.215	0,5	24,7	-4.212	-7.292
Kasım	12.787	14.217	9,5	11,2	16.935	20.537	6,0	21,3	-4.148	-6.320
Aralık	12.781		8,8		18.410		2,3		-5.630	
Toplam	142.530		-0,9		198.618		-4,2		-56.089	

Kaynak: TÜİK

TÜİK verilerine göre 2017 yılının Ocak-Kasım döneminde, geçen yılın aynı dönemine göre, ihracat yüzde 10,4 oranında artarken, ithalat yüzde 16,9 oranında artmış ve sırasıyla 143,2 milyar dolar ve 210,7 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler çerçevesinde, 2016 yılının Kasım ayında yüzde 75,4 olan ihracatın ithalatı karşılama oranı 2017 yılının aynı ayında yüzde 69,2 olarak gerçekleşmiştir.

2017 yılının Ocak-Kasım döneminde, bir önceki yılın aynı dönemine göre madencilik ürünleri ihracatı yüzde 31,7, imalat sanayii ürünleri ihracatı yüzde 10,4 oranında artarken; tarım ve ormancılık ürünleri ihracatı ise yüzde 2,2 oranında azalmıştır.

Ülke grupları itibarıyla ihracata bakıldığında; 2017 yılının Ocak-Kasım döneminde, bir önceki yılın aynı dönemine göre AB ülkelerine yapılan ihracat yüzde 7,5 oranında artarken, Serbest Bölgeler ihracatı ise yüzde 8,5 oranında artmıştır. 2017 yılının ilk bir ayında AB ülkelerinin toplam ihracat içindeki payı yüzde 47,1, AB dışı ülkelerin payı ise yüzde 52,9 olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemler itibarıyla OECD ülkelerinin toplam ihracat içindeki payı yüzde 52,6 olarak gerçekleşmiştir. 2017 yılının Ocak-Kasım döneminde en fazla ihracat yapılan ülkeler sırasıyla Almanya, Birleşik Arap Emirlikleri ve İngiltere olmuştur.

Tablo 8: Sektörel İhracat

(Milyon Dolar)

	Yıllık		Yüzde	Ocak-Kasım		Yüzde
	2015	2016	Değişme	2016	2017	Değişme
Toplam	143.839	142.530	-0,9	129.749	143.213	10,4
Tarım ve Ormancılık	5.757	5.397	-6,2	4.740	4.634	-2,2
Madencilik	2.799	2.677	-4,4	2.425	3.193	31,7
İmalat	134.390	133.596	-0,6	121.820	134.437	10,4

Kaynak: TÜİK

Tablo 9: Ülke Gruplarına Göre İhracat

(Milyon Dolar)

	Yıllık		Yüzde	Ocak-Kasım		Yüzde
	2015	2016	Değişme	2016	2017	Değişme
AB Ülkeleri	63.999	68.344	6,8	62.687	67.418	7,5
Türkiye Serbest Bölgeleri	1.907	1.822	-4,5	1.672	1.814	8,5
Diğer Ülkeler	77.934	72.364	-7,1	65.391	73.980	13,1
Ülke Grupları						
OECD Ülkeleri	75.368	77.420	2,2	52.522	59.968	6,2
EFTA Ülkeleri	6.202	3.267	-47,3	3.107	1.494	-51,9
Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı	14.590	13.078	-10,4	11.974	14.148	18,2
Ekonomik İşbirliği Teşkilatı	9.567	9.603	0,4	8.893	7.317	-17,7
Bağımsız Devletler Topluluğu	10.569	7.750	-26,7	7.039	8.222	16,8
Türk Cumhuriyetleri	5.290	3.992	-24,5	3.682	3.832	4,1
İslam İşbirliği Teşkilatı	42.738	41.232	-3,5	37.197	41.375	11,2
Toplam	143.839	142.545	-0,9	129.749	143.213	10,4

Kaynak: TÜİK

İhracatçı Birliklerinin (TİM) kayıtlarına göre 2017 yılının Aralık ayında ihracat bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 10,1 oranında artarak 13,6 milyar dolar olmuştur.

Tablo 10: İhracatçı Birlikleri Kayıtlarına Göre İhracat

(Milyon Dolar)

	Aralık		Yüzde	Ocak-Aralık		Yüzde
	2016	2017	Değişme	2016	2017	Değişme
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	614	563	-8,4	6.359	6.373	0,2
Tekstil ve Hammaddeleri	645	694	7,5	7.867	8.102	3,0
Kimyevi Maddeler	1.290	1.368	6,1	13.937	16.042	15,1
Hazır Giyim Konfeksiyon	1.337	1.440	7,7	16.956	17.045	0,5
Otomotiv Endüstrisi	2.346	2.491	6,2	23.888	28.535	19,5
Elektrik – Elektronik	947	1.096	15,7	9.976	10.500	5,3
Makine ve Aksamları	491	605	23,2	5.300	6.085	14,8
Demir ve Demir Dışı Metaller	491	626	27,5	5.946	6.812	14,6
Çelik	924	1.165	26,0	9.073	11.472	26,4
Çimento ve Toprak Ürünleri	202	237	16,9	2.651	2.707	2,1
TOPLAM	12.320	13.570	10,1	142.070	156.782	10,4

Kaynak: TİM

2017 yılının Ocak-Kasım döneminde ithalat geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 16,9 oranında artarak 210,7 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Aynı dönemde, yatırım malları ithalatı yüzde 10,6 oranında azalırken ara malları ve tüketim malları ithalatı sırasıyla yüzde 27,7 ve yüzde 0,4 oranında artış kaydetmiştir.

Tablo 11: Geniş Ekonomik Gruplara Göre İthalat

(Milyon Dolar)

	Yıllık		Yüzde Değışme	Ocak-Kasım		Yüzde Değışme
	2015	2016		2016	2017	
Toplam İthalat	207.234	198.618	-4,2	180.208	210.704	16,9
Yatırım Malları	34.905	35.919	2,9	32.693	29.237	-10,6
Ara malları	143.317	134.315	-6,3	121.573	155.220	27,7
Tüketim Malları	28.587	27.947	-2,2	25.558	25.659	0,4
Diğeri	426	437	2,6	384	589	53,2

Kaynak: TÜİK

a. Hizmetler Dengesi

Net seyahat gelirleri, 2017 yılının Ocak-Kasım döneminde, geçen yılın aynı dönemine göre 3,8 milyar dolar artmış ve 17,1 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Hizmetler başlığının diğeri önemli bir kalemi olan taşımacılık kalemi ise, söz konusu dönemde 94 milyon dolar seviyesinde artmış ve 4,9 milyar dolar tutarında net gelir sağlamıştır. İnşaat hizmetlerinden elde edilen döviz geliri ise 2017 yılının on bir aylık döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre 18 milyon dolar azalmış ve 404 milyon dolar tutarında net gelir sağlamıştır. Bu gelişmeler sonucunda, 2017 yılının Ocak-Kasım döneminde net hizmetler dengesi kalemi fazlası, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 31,4 oranında artarak 19,3 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

b. Birincil Gelir Dengesi

Birincil gelir dengesindeki net çıkış 2017 yılının Ocak-Kasım döneminde, bir önceki yılın aynı dönemine göre 1,8 milyar dolar artmış ve 10 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemler itibarıyla doğrudan yatırım gideri olarak kar transferleri 2,5 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Diğeri yatırımların alt bileşenlerinden olan faiz giderleri ise 2017 yılının Ocak-Kasım döneminde 5,5 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir.

c. İkincil Gelir Dengesi

2016 yılının Ocak-Kasım döneminde 1,5 milyar dolar olarak gerçekleşen ikincil gelir dengesi, 2017 yılının aynı döneminde 2,4 milyar dolar seviyesinde kaydedilmiştir.

Tablo 12: Cari İşlemler Dengesi

(Milyon Dolar)

	Yıllık		Ocak-Kasım	
	2015	2016	2016	2017
I. Dış Ticaret Dengesi	-32.118	-33.011	-28.652	-39.393
1.İhracat f.o.b.	-33.548	-34.693	-30.102	-41.761
2.İthalat c.i.f.	-23.906	-25.524	-21.891	-31.721
II. Hizmetler Dengesi (Net)	-48.114	-40.859	-36.598	-51.044
1.Taşımacılık	151.970	150.161	136.703	151.672
2.Seyahat	200.084	191.020	173.301	202.716
3.İnşaat Hizmetleri	24.208	15.335	14.707	19.323
4.Sigorta Hizmetleri	6.152	5.102	4.774	4.868
5.Finansal Hizmetler	21.248	13.960	13.260	17.099
6.Diğer Ticari Hizmetler	375	512	422	404
7.Resmi Hizmetler	-423	-514	-418	-649
8.Diğer Hizmetler	-1.121	-934	-797	-470
III. Birincil Gelir Dengesi	-1.513	-1.718	-1.569	-1.372
1. Ücret Ödemeleri	-1.076	-1.172	-966	-691
2. Yatırım Geliri	814	418	314	366
Doğrudan Yatırımlar	-9.642	-9.169	-8.211	-10.040
Portföy Yatırımları	-407	-700	-630	-852
Diğer Yatırımlar	-9.235	-8.469	-7.581	-9.188
Faiz Geliri	-3.318	-2.891	-2.504	-2.528
Faiz Gideri	-2.479	-2.092	-2.010	-3.235
Uzun Vade	-3.438	-3.486	-3.067	-3.425
Kısa Vade	1.722	2.142	1.856	2.064
IV. İkincil Gelir Dengesi	5.160	5.628	4.923	5.489
Cari İşlemler Dengesi	-32.118	-33.011	-28.652	-39.393

Kaynak: TCMB

2. Sermaye Hareketleri Dengesi ve Uluslararası Rezervler

Sermaye ve finans hesabında rezerv hariç net kayıtlı sermaye girişi 2017 yılının Ocak-Kasım döneminde 37,7 milyar dolar tutarında gerçekleşmiştir. Aynı dönemler itibarıyla yurt dışında yerleşik kişilerin yurt içinde yaptıkları doğrudan yatırımlar 1 milyar dolar azalmış ve 9,8 milyar dolar olmuştur. Aynı dönemler itibarıyla, yurt içinde yerleşik kişilerin yurt dışında yaptıkları doğrudan yatırımlar 362 milyon dolar seviyesinde azalmış 2,4 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler sonucunda doğrudan yatırımlarda gerçekleşen net sermaye girişi 2017 yılının Ocak-Kasım döneminde, bir önceki yılın aynı dönemine göre 674 milyon dolar seviyesinde azalmış ve 7,5 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Portföy yatırımlarından net sermaye girişi, 2017 yılının Ocak-Kasım döneminde 23,9 milyar dolar seviyesinde kaydedilmiştir. Aynı dönemler itibarıyla yurtdışında yerleşik kişiler borçlanma senedi piyasasında 7,5 milyar dolar tutarında DİBS alışı gerçekleştirmiştir.

Şekil 2: Reel Kur Endeksi (TÜFE Bazlı, 2003:100)

Kaynak: TCMB

Tablo 13: Sermaye Hareketleri

(Milyon Dolar)

	Yıllık		Ocak-Kasım	
	2015	2016	2016	2017
Sermaye ve Finans Hesapları	-21.962	-22.040	-20.136	-37.079
1. Doğrudan Yatırımlar	-12.455	-9.707	-8.131	-7.457
Net Varlık Edinimi	5.095	3.147	2.722	2.360
Net Yükümlülük Oluşumu	17.550	12.854	10.853	9.817
2. Portföy Yatırımları	15.719	-6.300	-8.293	-23.948
Net Varlık Edinimi	6.129	1.511	-16	-656
Net Yükümlülük Oluşumu	-9.590	7.811	8.277	23.292
-Hisse Senetleri	-2.395	823	705	3.050
-Borç Senetleri	-7.195	6.988	7.572	20.242
3. Diğer Yatırımlar	-13.374	-6.869	-11.514	-6.290
Net Varlık Edinimi	15.148	5.380	2.602	701
Net Yükümlülük Oluşumu	12.482	3.592	4.490	1.202
-Krediler	-12.832	-5.444	-7.394	-3.384
-Bankalar	1.036	679	515	869
-Genel Hükümet	-244	-450	-425	-429
-Diğer Sektörler	9.513	9.880	11.042	4.436
-Ticari Krediler	-2.946	-3.316	-2.235	-2.367
-Diğer Yükümlülükler	-262	103	3	-38
4. Rezerv Varlıklar	-11.831	813	7.779	600
Net Hata Noksan	10.198	10.925	8.470	2.282

Kaynak: TCMB

Diğer yatırımlar kaleminde, 2017 yılının Ocak-Kasım döneminde 6,3 milyar dolar net giriş kaydedilmiştir. Aynı dönemler itibarıyla genel hükümet 843 milyon net kredi ödemesinde bulunurken, diğer sektörler 4,4 milyar dolar tutarında net geri kullanımında bulunmuştur. Aynı dönemde bankalar ise 231 milyon dolar seviyesinde net kredi kullanımında bulunmuştur.

2017 yılının Ocak-Kasım döneminde rezervler 600 milyon dolar artış kaydetmiştir. Aynı dönemde net hata ve noksan kaleminde 2,3 milyar dolar giriş kaydedilmiştir.

TCMB reel kur endeksi, 2017 yılının Aralık ayında 84,7 seviyesinde gerçekleşmiştir. Söz konusu ayda reel kur endeksi, bir önceki aya göre yüzde 0,76 oranında değer kazanırken bir önceki yılın aynı ayına göre 8,1 oranında değer kaybetmiştir.

III. MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ

2017 yılında merkezi yönetim bütçesi gelirleri 630,3 milyar TL, harcamaları 677,7 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Merkezi yönetim bütçesi gelirleri 2016 yılına göre yüzde 13,7, harcamaları yüzde 16,1 oranında artış göstermiş; böylece 2016 yılında 29,3 milyar TL açık veren merkezi yönetim bütçesi, 2017 yılında döneminde 47,4 milyar TL açık vermiştir. 2016 yılında 21 milyar TL olan faiz dışı fazla ise 2017 yılında 9,3 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 14: Merkezi Yönetim Bütçe Büyüklükleri

Milyon TL	Ocak-Aralık		Değişim (%)	2017 Bütçe Kanunu	Gerç. Oranı (%)
	2016	2017			
Gelirler	554.140	630.349	13,8	598.274	105,4
Genel Bütçe Gelirleri	533.203	607.215	13,9	584.310	103,9
Vergi Gelirleri	459.002	536.048	16,8	511.085	104,9
Vergi Dışı Gelirler	58.657	55.187	-5,9	54.670	100,9
Sermaye Gelirleri	12.828	11.673	-9,0	15.405	75,8
Alınan Bağış ve Yardımlar	1.122	2.163	92,8	1.489	145,3
Alacaklardan Tahsilat	1.594	2.145	34,6	1.660	129,2
Özel Bütçe Gelirleri	17.012	18.932	11,3	9.777	193,6
Düzenleyici ve Denet. Kurullar	3.925	4.202	7,1	4.187	100,4
Harcamalar	583.689	677.722	16,1	645.124	105,1
Faiz Dışı Harcamalar	533.443	621.011	16,4	587.624	105,7
Personel Giderleri	148.857	162.139	8,9	162.639	99,7
Sosyal Güv. Kur. Devlet Primi	24.696	27.267	10,4	27.138	100,5
Mal ve Hizmet Alımları	53.937	63.470	17,7	52.119	121,8
Cari Transferler	224.872	270.962	20,5	249.266	108,7
Sermaye Giderleri	59.444	70.541	18,7	66.243	106,5
Sermaye Transferleri	8.881	13.341	50,2	10.881	122,6
Borç Verme	12.756	13.291	4,2	12.917	102,9
Yedek Ödenek	0	0	0,0	6.421	0,0
Faiz Harcamaları	50.247	56.712	12,9	57.500	98,6
Bütçe Dengesi	-29.550	-47.373	60,3	-46.851	101,1
Faiz Dışı Denge	20.697	9.339	-54,9	10.649	87,7

Kaynak: Maliye Bakanlığı

2017 yılı Ocak-Aralık döneminde vergi gelirleri, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 16,8 oranında artış göstermiş ve 536 milyar TL olmuştur. Faiz dışı harcamalar geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 16,4 artarken faiz harcamaları yüzde 12,9 oranında artmış; bütçe harcamaları ise 2017 yılı Ocak-Aralık döneminde 677,7 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 15: Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri

Milyon TL	Ocak-Aralık		Değişim (%)	2017 Bütçe Hedefi	Gerç. Oranı (%)
	2016	2017			
Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri	554.140	630.349	13,8	598.274	105,4
Genel Bütçe Gelirleri	533.203	607.215	13,9	584.310	103,9
Vergi Gelirleri	459.004	536.048	16,8	511.085	104,9
Gelir, Kar ve Ser. Kaz. Üz. Al. Ver.	139.574	165.304	18,4	155.063	106,6
Gelir Vergisi	96.605	112.399	16,3	108.905	103,2
Kurumlar Vergisi	42.970	52.905	23,12	46.158	114,6
Mülkiyet Üzerinden Al. Ver.	10.606	11.542	8,8	11.950	96,6
Motorlu Taşıtlar Vergisi	9.986	10.825	8,4	11.298	95,8
Ver. Ve İnt. Vergisi	619	718	15,9	652	110,1
Dâhilde Alınan Mal ve Hizmet Ver.	191.332	211.990	10,8	212.280	99,9
Dâhilde Alınan KDV	53.987	55.583	3,0	57.072	97,4
ÖTV	120.402	138.328	14,9	136.355	101,4
Petrol ÖTV	56.296	63.603	13,0	65.623	96,9
Motorlu Taşıt ÖTV	18.873	22.017	16,7	19.774	111,3
Tütün ÖTV	32.235	37.427	16,1	36.597	102,3
Alkollü İçkiler ÖTV	7.904	10.013	26,7	8.688	115,3
Dayanıklı Tük. Malları ve Diğer ÖTV	4.732	4.866	2,8	5.289	92,0
BSMV	11.068	13.269	19,9	13.027	101,9
Özel İletişim Vergisi	4.976	3.817	-23,3	4.796	79,6
Şans Oyunları Vergisi	900	993	10,3	1.029	96,5
Uluslararası Tic. ve Mua. Alınan Ver.	86.248	112.404	30,3	96.765	116,2
İthalde Alınan KDV	76.836	99.638	29,7	83.716	119,0
Diğer	9.413	12.765	35,6	13.050	97,8
Diğer Vergiler	2	1	-36,8	1	98,1
Harçlar	17.822	19.213	7,8	19.831	96,9
Damga Vergisi	13.419	15.594	16,2	15.194	102,6
Vergi Dışı Gelirler	58.655	55.186	-5,9	54.670	100,9
Sermaye Gelirleri	12.828	11.673	-9,0	15.405	75,8
Alınan Bağış ve Yardımlar	1.122	2.163	92,8	1.489	145,3
Alacaklardan Tahsilât	1.594	2.145	34,6	1.660	129,2
Özel Bütçe Gelirleri	17.012	18.932	11,3	9.777	193,6
Düz. Ve Denet. Kurumların Gelirleri	3.925	4.202	7,1	4.187	100,4

Kaynak: Maliye Bakanlığı

2017 yılı Ocak-Aralık döneminde genel bütçe gelirleri, 2016 yılı aynı döneme göre yüzde 13,9 oranında artarak 607,2 milyar TL düzeyinde gerçekleşmiştir. Aynı dönemde, genel bütçe gelirleri içerisinde vergi gelirleri yüzde 16,8 oranında artarak 536 milyar TL olurken vergi dışı gelirler yüzde 5,9 oranında azalarak 55,2 milyar TL olmuştur. Özel bütçe gelirleri geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 11,3 oranında artarak 18,9 milyar TL, düzenleyici ve denetleyici kurum gelirleri de yüzde 7,1 oranında artarak 4,2 milyar TL olmuştur.

2017 yılı Ocak-Aralık döneminde gelir vergisi tahsilâtı, önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 16,3 oranında artarak 112,4 milyar TL olurken, kurumlar vergisi tahsilâtı 52,9 milyar TL düzeyinde gerçekleşmiştir. Böylece gelir, kar ve sermaye kazancı üzerinden alınan vergiler yüzde 18,4 oranında artarak 165,3 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

Dâhilde alınan mal ve hizmet vergileri tahsilâtı 2017 yılı Ocak-Aralık döneminde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 10,8 oranında artarak 212 milyar TL olmuştur. Bu gelişmede; BSMV tahsilatında geçen yıla göre yüzde 19,9 oranında, ÖTV tahsilâtında yüzde 14,9 oranında, dâhilde alınan KDV tahsilâtında yüzde 3 oranında ve şans oyunları vergisi tahsilatında yüzde 10,3 oranında görülen artışlar etkili olmuştur.

2017 yılı Ocak-Aralık döneminde özel tüketim vergisi tahsilatında geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 15,5 oranında artış görülmüştür. Bu gelişmede; alkollü içkiler ÖTV tahsilatında görülen yüzde 14,9'luk artış, tütün mamullerinden elde edilen ÖTV tahsilatında ortaya çıkan yüzde 16,1'lik artış, petrol ürünlerinden alınan ÖTV'de görülen yüzde 13 oranında artış ile motorlu taşıt ÖTV'de ortaya çıkan yüzde 16,7'lik artış etkili olmuştur.

2017 yılı Ocak-Aralık döneminde uluslararası ticaret ve muamelelerden alınan vergi tahsilatında, 2016 yılı aynı dönemine göre yüzde 30,3 oranında artış olmuştur. Bu kapsamda, ithalde alınan KDV tahsilatı yüzde 29,7, diğer vergiler ise yüzde 35,6 oranında artış göstermiştir. Harç gelirleri tahsilatı, 2016 yılı aynı dönemine göre yüzde 7,8 oranında artarak 19,2 milyar TL olurken, damga vergisi tahsilatı yüzde 16,2 oranında bir artış kaydederek 15,6 milyar TL olmuştur.

2017 yılı Ocak-Aralık döneminde merkezi yönetim bütçesi faiz dışı harcamaları bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 15,7 oranında artarak 617,2 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Faiz dışı harcamalar içerisinde personel giderleri, yüzde 7,7 oranında artarak 160,3 milyar TL, sosyal güvenlik kurumu devlet primi giderleri ise yüzde 9,3 oranında artarak 27 milyar TL olmuştur.

Mal ve hizmet alım giderleri, savunma ve güvenlik harcamalarında gerçekleşen yüzde 29 oranındaki artış ile diğer mal ve hizmet alımları kaleminde görülen yüzde 11,2 oranındaki artış sonrası geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 15,7 oranında artarak 62,4 milyar TL olmuştur. 2017 yılı Ocak-Aralık döneminde cari transferler, 2016 yılının aynı dönemine göre yüzde 21,2 oranında artarak 272,5 milyar TL olmuştur.

Tablo 16: Merkezi Yönetim Bütçe Harcamaları

Milyon TL	Ocak-Aralık		Değişim (%)	2017 Bütçe Baş. Ödeneği	Gerç. Oranı (%)
	2016	2017			
Merkezi Yönetim Bütçe Harcamaları	583.689	673.886	15,5	645.124	104,5
Faiz Dışı Harcamalar	533.443	617.174	15,7	587.624	105,0
Personel Giderleri	148.857	160.338	7,7	162.639	98,6
Sos. Gv. Kur. Devlet Primi	24.696	26.982	9,3	27.138	99,4
Mal ve Hizmet Alımları	53.937	62.421	15,7	52.119	119,8
Savunma-Güvenlik Harcamaları	14.134	18.228	29,0	14.754	123,5
Sağlık Harcamaları	378	344	-9,0	514	66,9
Diğer	39.425	43.849	11,2	36.851	119,0
Cari Transferler	224.872	272.453	21,2	249.266	109,3
KİT Görev Zararları	2.511	3.420	0,0	2.958	115,6
Sos. Gv. Kuruluşları	110.493	136.783	23,8	120.809	113,2
Gelirden Ayrılan Paylar	62.684	72.672	15,9	70.036	103,8
Tarımsal Destekleme	11.489	12.722	10,7	12.838	99,1
Diğer	37.696	46.855	24,3	42.625	109,9
Sermaye Giderleri	59.444	66.902	12,5	66.243	101,0
Sermaye Transferleri	8.881	15.364	73,0	10.881	141,2
Borç Verme	12.756	12.715	-0,3	12.917	98,4
Yurtiçi	11.694	11.964	2,3	11.786	101,5
Yurtdışı	1.062	752	-29,2	1.131	66,5
Yedek Ödenek	0	0	0,0	6.421	0,0
Faiz Harcamaları	50.247	56.712	12,9	57.500	98,6
İç Borç Faizi	36.746	39.310	7,0	40.197	97,8
Dış Borç Faizi	11.333	14.552	28,4	13.000	111,9
Diğer Faiz Gid. ve Türev Ürün Gid.	2.168	2.850	31,4	4.303	66,2

Kaynak: Maliye Bakanlığı

2017 yılı Ocak-Aralık döneminde sermaye giderleri 66,9 milyar TL olmuştur. Sermaye transferleri ise bu dönemde 15,4 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde merkezi yönetim bütçesi faiz harcamaları 2016 yılının aynı dönemine göre yüzde 12,9 oranında artarak 56,7 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 17: Merkezi Yönetim Borç Stoku

Milyon TL	2016 (Aralık)	2017 (Ekim)	Değişme (%)
Merkezi Yönetim Brüt Borç Stoku	759.951	876.485	15,3
İç Borç Stoku	468.644	535.448	14,3
Devlet Tahvili	467.620	534.473	14,3
Hazine Bonosu	1.025	974	-4,9
Dış Borç Stoku	291.306	341.038	17,1
Uluslararası tahvil	211.386	252.318	19,4
Kredi	79.920	88.720	11,0
Borç Stoku Döviz-Faiz Yapısı	759.951	876.485	15,3
TL-Sabit Faizli	278.945	348.401	24,9
TL-Değişken Faizli	189.700	187.046	-1,4
Döviz Cinsinden ve Döviz Endeksli	291.306	341.038	17,1
Sabit Faizli	251.491	297.642	18,4
Değişken Faizli	39.815	43.396	9,0
Nakit İç Borçlanmanın Aylık Ortalama Vadesi (Ay)	67,4	71,2	5,6
Nakit İç Borçlanmanın Aylık Ortalama Maliyeti (Yıllık Bileşik %)	10,0	11,0	10,9

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

2017 yılı sonu itibarıyla merkezi yönetim brüt borç stoku 876,5 milyar TL düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde iç borç stoku yüzde 14,3 oranında artarak 535,5 milyar TL olurken, dış borç stoku yüzde 17,1 oranında artarak 341 milyar TL olmuştur. TL cinsinden sabit faizli borçlar 2016 yılsonuna göre 24,9 düzeyinde artış gösterirken, TL cinsinden değişken faizli borçlarda yüzde 1,4 oranında azalış görülmüştür. Döviz cinsinden ve döviz endeksli borçlar ise 2016 yılsonuna göre yüzde 17,1 oranında artarak 341 milyar TL olmuştur.

2016 yılında 67,4 ay olarak gerçekleşen nakit iç borçlanmanın aylık ortalama vadesi, 2017 yılı sonu itibarıyla 71,2 ay olmuştur. 2016 yılında yüzde 10 olarak gerçekleşen TL cinsi sabit faizli iç borçlanmanın ağırlıklı ortalama maliyeti ise, yüzde 11 seviyesinde gerçekleşmiştir.

IV. FİYAT GELİŞMELERİ VE PARA POLİTİKASI

2017 yılı Aralık ayında TÜFE yüzde 0,7 oranında artmıştır. 12 aylık TÜFE artış hızı başta gıda ve alkolsüz içecek ile ulaştırma grubu fiyatlarının etkisiyle yüzde 11,9 olarak gerçekleşmiştir.

Yİ ÜFE’de Ekim ayında yüzde 1,4 oranında artış kaydedilmiş ve Yİ ÜFE’de yıllık artış hızı yüzde 15,47 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Tablo 18: 2017 yılı Ekim Ayı İtibarıyla Alt Gruplara Göre TÜFE Yüzde Değişim Oranları

TÜFE ve Alt Sektörler	Aylık		Son Yılsonuna Göre		Yıllık		12 Aylık Ortalamalara Göre	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
1. TÜFE	1,64	0,69	8,53	11,92	8,53	11,92	7,78	11,14
1.1 Mallar	2,21	0,80	8,72	12,99	8,72	12,99	7,48	12,05
1.1.1 Enerji	2,16	0,50	8,67	10,41	8,67	10,41	3,71	10,55
1.1.2 Gıda ve Alkolsüz İçecekler	3,29	1,52	5,65	13,79	5,65	13,79	5,79	12,70
1.1.2.1 İşlenmemiş Gıda	6,34	2,85	4,52	15,55	4,52	15,55	3,39	16,52
1.1.2.1.1 Taze Meyve ve Sebze	6,63	5,87	-2,52	27,59	-2,52	27,59	3,44	21,46
1.1.2.1.2 Diğer İşlenmemiş Gıda	6,18	1,09	9,12	9,30	9,12	9,30	3,52	14,13
1.1.2.2 İşlenmiş Gıda	0,75	0,32	6,67	12,20	6,67	12,20	7,97	9,33
1.1.2.2.1 Ekmek ve Tahıllar	0,56	0,32	8,41	9,22	8,41	9,22	9,25	8,14
1.1.2.2.2 Diğer İşlenmiş Gıda	0,85	0,32	5,71	13,91	5,71	13,91	7,27	10,01
1.1.2 Enerji ve Gıda Dışı Mallar	1,49	0,46	10,97	13,49	10,97	13,49	10,25	12,30
1.1.2.1 Temel Mallar	0,32	0,67	6,77	15,45	6,77	15,45	8,44	11,20
1.1.2.1.1 Giyim ve Ayakkabı	-2,61	-2,45	3,92	11,51	3,92	11,51	7,35	7,03
1.1.2.1.2 Dayanıklı Mallar (Altın hariç)	1,39	2,18	7,93	18,08	7,93	18,08	9,42	12,14
1.1.2.1.3 Diğer Temel Mallar	1,42	1,21	7,68	15,13	7,68	15,13	8,16	13,37
1.1.2.2 Alkollü İçecekler, Tütün ve Altın	6,38	-0,44	31,25	5,96	31,25	5,96	18,25	17,00
1.2 Hizmet	0,38	0,43	8,11	9,47	8,11	9,47	8,45	9,11
1.2.1 Kira	0,74	0,65	9,30	9,21	9,30	9,21	8,67	9,13
1.2.2 Lokanta ve Oteller	0,44	0,47	8,62	11,47	8,62	11,47	10,18	10,27
1.2.3 Ulaştırma Hizmetleri	-0,51	0,66	6,63	12,46	6,63	12,46	6,21	10,66
1.2.4 Haberleşme Hizmetleri	0,00	0,00	4,29	1,87	4,29	1,87	3,65	3,19
1.2.5 Diğer Hizmetler	0,64	0,31	9,15	9,39	9,15	9,39	9,82	9,63

Kaynak: TÜİK

Tablo 19: Ekim Ayı İtibarıyla Özel Kapsamlı TÜFE Göstergelerinin Gelişimi

Kapsam	Aylık		Ocak-Ekim		12 Aylık		Yıllık Ortalama	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
TÜFE Genel	1,64	0,69	8,53	11,92	8,53	11,92	7,78	11,14
A- Mevsimlik ürünler hariç TÜFE	1,77	0,72	9,46	11,35	9,46	11,35	8,03	11,07
B- İşlenmemiş gıda ürünleri, enerji, alkollü içkiler ve tütün ile altın hariç TÜFE	0,41	0,51	7,29	12,28	7,29	12,28	8,32	9,94
C- Enerji, gıda ve alkolsüz içecekler, alkollü içkiler ile tütün ürünleri ve altın hariç TÜFE	0,35	0,55	7,48	12,30	7,48	12,30	8,47	10,09
D- İşlenmemiş gıda, alkollü içecekler ve tütün ürünleri hariç TÜFE	0,68	0,46	7,70	12,11	7,70	12,11	7,73	10,19

Kaynak: TÜİK

Aralık ayında TÜFE’de yüzde 0,7 oranında artış gerçekleşmiştir. Bu artışa mal fiyatları yüzde 0,6 puan, hizmet fiyatları yüzde 0,1 puan pozitif katkı vermiştir. TÜFE yıllık artış hızı Aralık ayında yüzde 11,9 ile bir önceki aya göre 1,1 puan azalmıştır. Alt kalemler itibarıyla incelendiğinde bu dönemde, mal fiyatlarının 1,1 puan azaldığı, hizmet fiyatlarında ise değişmediği görülmektedir.

Aralık ayında mal fiyatları yüzde 0,8 oranında artarken, grup fiyatlarındaki 12 aylık yüzde değişim bir önceki aya göre 1,6 puan azalarak yüzde 13 olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu gelişmede, gıda ve temel mal fiyatlarındaki gelişmeler belirleyici olmuştur. Öte yandan, Aralık ayında mal fiyatlarında birikimli kur etkilerinin devam etmiş olduğu gözlenirken enerji fiyatları petrol fiyatlarındaki yukarı yönlü hareketle birlikte sınırlı seviyede artmıştır.

Aralık ayında çekirdek enflasyon göstergelerinde 2016 yılı Kasım ayından itibaren kur gelişmelerine bağlı olarak başlayan artış eğilimi devam etmiştir. Söz konusu eğilimin 2018 yılıyla birlikte sona ermesi ve azalış eğilimi göstermesi beklenmektedir. TCMB tarafından özel olarak takip edilen ÖKTG B ve ÖKTG C endekslerinde Aralık ayında sırasıyla yüzde 0,5 ve yüzde 0,6 oranında artış yaşanmıştır. Söz konusu endekslerde yıllık artış oranı her iki endeks içinde yüzde 12,3 olarak gerçekleşmiştir.

V. MALİ PİYASALARDAKİ GELİŞMELER

2017 yılı Aralık ayı itibarıyla bir önceki yıl sonuna göre kredilerin artış oranı yüzde 21,2 olarak gerçekleşmiştir. Kredilerin alt kırılımında ticari kredilerin aynı dönemde yüzde 23,1, tüketici kredilerinin ise yüzde 15,9 oranında artış gösterdiği görülmektedir. Ticari krediler sınıfında en önemli artış yüzde 29 ile kurumsal kredi kartlarında gerçekleşmiş olup firma kredileri yüzde 23, esnaf kredileri ise yüzde 19,5 oranında artmıştır. Tüketici kredileri sınıfında ise en önemli artış yüzde 19,1 ile ihtiyaç kredilerinde ortaya çıkmıştır. 2017 yılı Aralık ayı itibarıyla bir önceki yıl sonuna göre KGF'nin de etkisiyle ticari kredilerin toplam krediler içindeki payı artış göstermiştir. Ayrıca aynı dönem itibarıyla para birimlerine göre TL kredilerin payında artış görülmüştür.

Tablo 20: Bankacılık Sektörü Kredi ve Mevduatları (Bankalar Hariç)

	Aralık 2016			Aralık 2017		
	Milyar TL	Aralık 2015'e göre yüzde değişim	Yüzde Pay	Milyar TL	Aralık 2016'ya göre yüzde değişim	Yüzde Pay
CANLI KREDİLER	1.646,4	16,7	100,0	1.996,2	21,2	100,0
-Türüne Göre						
Ticari	1.226,5	19,1	74,5	1.509,3	23,1	75,6
Firma (KOBİ dahil)	1.179,5	19,1	71,6	1.451,4	23,0	72,7
Esnaf	28,0	21,7	1,7	33,4	19,5	1,7
Kurumsal Kredi Kartları	19,0	19,5	1,2	24,6	29,0	1,2
Tüketici	419,9	10,1	25,5	486,8	15,9	24,4
Konut	164,1	14,7	10,0	191,6	16,8	9,6
Taşıt	6,7	6,3	0,4	7,2	7,1	0,4
İhtiyaç	167,0	7,3	10,1	198,9	19,1	10,0
Bireysel Kredi Kartları	82,1	7,5	5,0	89,2	8,7	4,5
-Para Birimine Göre						
TP	1.110,8	12,4	67,5	1.390,0	25,1	69,6
YP	535,6	26,8	32,5	606,2	13,2	30,4
TOPLAM MEVDUAT	1.397,6	16,0	100,0	1.650,8	18,1	82,7
-Vadeye Göre						
Vadesiz	293,2	23,5	21,0	360,4	22,9	21,8
Vadeli	1.104,3	14,2	79,0	1.290,3	16,8	78,2
-Para Birimine Göre						
TP	834,8	18,3	59,7	943,4	13,0	57,2
YP	562,7	12,8	40,3	707,4	25,7	42,8

Kaynak: TCMB

Toplam mevduatın 2017 yılı Aralık ayı itibarıyla bir önceki yıl sonuna göre yüzde 18,1 oranında arttığı görülmektedir. Bahsi geçen dönemler itibarıyla karşılaştırıldığında vadesiz mevduatın toplam mevduat içindeki payı artarken, vadeli mevduatın payında azalış izlenmektedir. Ayrıca TP mevduatların toplam mevduat içindeki payı azalırken YP mevduatın payında artış görülmüştür.

TCMB tarafından 2017 yılı başından itibaren atılan adımlar neticesinde 2017 yılı Aralık ayı itibarıyla TCMB AOFM'nin yüzde 12,25 seviyesine yükseldiği görülmektedir. AOFM'deki artışa bağlı olarak taşıt kredileri hariç olmak üzere kredi faiz oranlarında ve mevduat faiz oranlarında artış izlenmektedir.

Tablo 21: TL Kredi ve Mevduatlara Uygulanan Ağırlıklı Ortalama Faiz Oranları¹

(Akım, Yüzde)

Tarih ²	İhtiyaç Kredileri	Taahhüt Kredileri	Konut Kredileri	TÜKETİCİ KREDİLERİ	TİCARİ KREDİLER	TL MEVDUAT	TCMB AOFM
2012 Ara.	17,6	13,2	12,4	15,6	10,2	9,2	7,5
2013 Ara.	13,3	10,7	9,7	11,8	8,7	7,1	5,8
2014 Ara.	15,6	13,4	11,9	14,2	12,5	9,3	8,9
2015 Ara.	16,0	13,9	12,3	14,9	12,9	9,9	8,4
2016 Mart	17,8	16,1	14,4	16,9	14,8	11,0	9,0
2016 Haz.	17,6	15,6	14,1	16,6	14,3	10,5	8,5
2016 Eylül	17,4	15,2	12,9	16,2	13,3	9,9	8,0
2016 Ara.	16,3	14,1	11,7	15,0	13,1	9,7	8,0
2017 Mart	16,6	15,4	11,3	14,9	13,7	9,8	10,1
2017 Haz.	17,2	15,5	11,5	15,5	14,8	11,3	11,8
2017 Eylül	17,9	16,2	12,5	16,5	15,5	11,9	12,0
2017 Ara.	18,9	14,9	13,3	17,3	15,7	12,1	12,2

Kaynak: TCMB

(1) Kredili mevduat hesapları ve kredi kartları hariç

(2) Haftalık verilerden derlenmektedir.

Yurtiçi yerleşiklerin portföy yatırımlarında 2017 yılı Aralık ayı itibarıyla en yüksek paya sahip olan kalemler yüzde 41,6 ile TP mevduat ve yüzde 29,3 ile YP mevduattır. Portföydeki diğer araçların paylarına bakıldığında ise DİBS'nin payı 20,2, hisse senetlerinin payı yüzde 5,4, özel sektör borçlanma senetlerinin payı yüzde 2,9 ve eurobondların payı ise yüzde 0,6'dır. 2017 yılı dördüncü çeyreği itibarıyla 2017 yılı üçüncü çeyreğine göre TP mevduatın payı azalırken YP mevduatın payı azalmıştır.

Tablo 22: Yurtiçi Yerleşiklerin Portföy Yatırım Stoku (Bankalar dahil)

(Milyon TL)

Tarih	TP Mev.	YP Mev. ¹	DİBS ²	Hisse Sen.	Özel Sek. Borç. Sen.	Euro Bond ³	TOPLAM	Men. Kıy. Yat. Fon. (Bilgi)	Emeklilik Yat. Fon. (Bilgi) ⁴
2012 Aralık	506.708	224.971	336.763	71.803	26.779	5.968	1.172.993	30.184	19.030
2013 Aralık	595.974	299.969	331.300	73.034	34.573	6.058	1.340.908	30.647	26.297
2014 Aralık	663.357	341.367	360.774	89.699	43.642	7.222	1.506.061	35.826	37.812
2015 Aralık	708.806	470.700	379.126	85.114	45.845	9.087	1.698.677	38.415	47.999
2016 Mart	719.867	480.173	388.588	91.926	48.689	9.681	1.738.923	37.925	51.746
2016 Haz.	761.685	472.766	399.991	87.176	47.461	10.001	1.779.080	40.995	54.837
2016 Eyl.	807.353	451.414	404.907	88.364	47.572	9.985	1.809.594	42.541	57.992
2016 Ara.	836.197	531.681	410.809	90.321	47.862	11.924	1.928.794	44.519	60.848
2017 Mart	830.758	583.014	429.565	97.588	51.228	12.691	2.004.844	47.099	65.363
2017 Haziran	872.934	606.780	437.532	108.518	51.731	12.497	2.089.992	49.663	70.340
2017 Eylül	903.626	617.733	448.852	110.783	57.209	12.670	2.150.874	51.912	74.295
2017 Ara.	938.970	661.833	454.815	122.614	64.461	13.679	2.256.371	55.603	79.616
Toplam İçindeki Pay (%)									
2012 Aralık	43,2	19,2	28,7	6,1	2,3	0,5	100,0	2,6	1,6
2013 Aralık	44,4	22,4	24,7	5,4	2,6	0,5	100,0	2,3	2,0
2014 Aralık	44,0	22,7	24,0	6,0	2,9	0,5	100,0	2,4	2,5
2015 Aralık	41,7	27,7	22,3	5,0	2,7	0,5	100,0	2,3	2,8
2016 Mart	41,4	27,6	22,3	5,3	2,8	0,6	100,0	2,2	3,0
2016 Haz.	42,8	26,6	22,5	4,9	2,7	0,6	100,0	2,3	3,1
2016 Eyl.	44,6	24,9	22,4	4,9	2,6	0,6	100,0	2,4	3,2
2016 Ara.	43,4	27,6	21,3	4,7	2,5	0,6	100,0	2,3	3,2
2017 Mart	41,4	29,1	21,4	4,9	2,6	0,6	100,0	2,3	3,3
2017 Haziran	41,8	29,0	20,9	5,2	2,5	0,6	100,0	2,4	3,4
2017 Eylül	42,0	28,7	20,9	5,2	2,7	0,6	100,0	2,4	3,5
2017 Ara.	41,6	29,3	20,2	5,4	2,9	0,6	100,0	2,5	3,5

Kaynak: TCMB, BDDK, Hazine, MKK, EGM

(1) Yabancı para cinsinden mevduatlara 28 Aralık 2012 tarihinden itibaren Kıymetli Maden Depo Hesapları verisi eklenmiştir.

(2) DİBS'lerin TCMB tarafından Resmi Gazete'de ilan edilen değerlerini yansıtmaktadır. Repo dahildir.

(3) Bankalar emanetinde tutulan Eurobonoların piyasa değerlerini ifade etmektedir.

(4) Katılımcıların fon tutarı ile devlet katkısı fon tutarı toplamını ifade etmektedir. Ocak 2017'den itibaren otomatik katılım BES verileri de dahil edilmiştir.

2017 yılı Aralık ayı itibarıyla yurtdışı yerleşiklerin portföy tercihlerinde en yüksek paya sahip olan kalem yüzde 44,8 ile hisse senetleridir. Yurtdışı yerleşiklerin portföy tercihlerini oluşturan diğer ağırlıklı kalemler yüzde 23,9 ile DİBS, yüzde 23,4 ile YP mevduat ve yüzde 6,3 ile TP mevduattır. 2017 yılı üçüncü çeyreğine göre 2017 yılı sonu itibarıyla hisse senetlerinin payı artarken DİBS payında azalış görülmektedir.

Tablo 23: Yurtdışı Yerleşiklerin Portföy Yatırım Stoku

(Milyon Dolar)

Tarih	TP Mev.	YP Mev. ¹	Hisse Sen.	DİBS (Repo dahil)	Özel Sek. Borç. Sen. ²	Euro Bono ³	Men. Kıy. Yat. Fon.	Diğer ⁴	TOPLAM
2012 Aralık	6.195	15.163	70.773	61.920	714	354	208	579	155.907
2013 Aralık	6.090	21.007	49.298	52.689	746	332	164	814	131.140
2014 Aralık	7.353	20.303	61.807	51.655	519	662	176	816	143.292
2015 Aralık	5.117	22.288	41.002	31.744	912	450	154	579	102.246
2016 Mart	7.322	23.319	46.625	34.352	984	455	169	562	113.789
2016 Haz.	7.051	24.739	42.259	36.157	994	444	193	513	112.350
2016 Eyl.	7.609	24.195	41.128	36.427	960	504	211	489	111.523
2016 Ara.	7.019	22.731	35.533	26.739	916	566	163	486	94.153
2017 Mart	7.669	26.048	40.588	26.254	832	358	167	369	102.284
2017 Haziran	8.098	26.857	49.101	31.696	917	358	189	354	117.570
2017 Eylül	7.318	27.918	49.815	33.825	1.026	299	213	382	120.796
2017 Ara.	7.349	27.143	51.984	27.757	959	301	195	293	115.981
Toplam İçindeki Pay (%)									
2012 Aralık	4,0	9,7	45,4	39,7	0,5	0,2	0,1	0,4	100,0
2013 Aralık	4,6	16,0	37,6	40,2	0,6	0,3	0,1	0,6	100,0
2014 Aralık	5,1	14,2	43,1	36,0	0,4	0,5	0,1	0,6	100,0
2015 Aralık	5,0	21,8	40,1	31,0	0,9	0,4	0,2	0,6	100,0
2016 Mart	6,4	20,5	41,0	30,2	0,9	0,4	0,1	0,5	100,0
2016 Haz.	6,3	22,0	37,6	32,2	0,9	0,4	0,2	0,5	100,0
2016 Eyl.	6,8	21,7	36,9	32,7	0,9	0,5	0,2	0,4	100,0
2016 Ara.	7,5	24,1	37,7	28,4	1,0	0,6	0,2	0,5	100,0
2017 Mart	7,5	25,5	39,7	25,7	0,8	0,4	0,2	0,4	100,0
2017 Haziran	6,9	22,8	41,8	27,0	0,8	0,3	0,2	0,3	100,0
2017 Eylül	6,1	23,1	41,2	28,0	0,8	0,2	0,2	0,3	100,0
2017 Ara.	6,3	23,4	44,8	23,9	0,8	0,3	0,2	0,3	100,0

Kaynak: BDDK, MKK, TCMB

(1) Yabancı para cinsinden mevduatlara 28 Aralık 2012 tarihinden itibaren Kıymetli Maden Depo Hesapları verisi eklenmiştir.

(2) Ocak 2015'e kadar olan değerler MKK'den, bu tarihten sonraki veriler TCMB'den alınmıştır.

(3) Banka emanetinde tutulan Eurobonoların piyasa değerlerini ifade etmektedir.

(4) Varlığa dayalı menkul kıymetler, varlık teminatlı menkul kıymetler ve kira sertifikalarını içermektedir.

Hanehalkı varlıklarının GSYH'ya oranı artış eğilimini sürdürmekte olup 2017 yılının ikinci çeyreğinde yüzde 37,4 olarak gerçekleşmiştir. Hanehalkı yükümlülüklerinin GSYH'ya oranı ise azalarak 2016 yılının son çeyreğinden bu yana yüzde 17,4 seviyesinde seyretmektedir. 2017 yılı üçüncü çeyreği itibarıyla hanehalkı finansal varlıklarının yükümlülüklerine oranı bir önceki çeyreğe kıyasla bir miktar azalarak yüzde 212 seviyesinde kaydedilmiştir.

Tablo 24: Hanehalkı Finansal Varlık ve Yükümlülükleri

(Milyon TL)

	2014	2015	2016	2017-I	2017-II	2017-III
Mevduat	595.124	702.691	813.222	826.411	868.271	891.549
Tasarruf Mevduatı	391.150	428.401	498.418	486.998	508.040	535.190
Döviz Tevdiatı	188.719	264.222	298.883	322.104	338.888	337.102
Kıymetli Maden Deposu	15.255	10.068	15.922	17.309	21.342	19.257
Tahvil ve Bonolar	16.129	15.331	12.121	11.630	11.712	15.074
Kamu	2.001	1.539	916	990	928	895
Özel Sektör	14.128	13.792	11.205	10.640	10.784	14.180
Yatırım Fonları	68.328	80.977	98.247	103.591	109.551	114.347
Menkul Kıymet	30.516	32.978	37.399	38.228	39.211	40.052
Emeklilik ¹	37.812	47.999	60.848	65.363	70.340	74.295
Hisse Senedi	43.538	43.668	47.289	50.853	55.688	57.128
Diğer Menkul Kıymetler²	165	341	307	333	475	493
TOPLAM VARLIKLAR	723.284	843.008	971.186	992.819	1.045.696	1.078.592
Banka Kredileri³	368.505	402.063	438.835	453.118	469.563	491.779
Konut Kredileri	126.361	144.204	164.777	173.569	181.398	187.649
Taşıt Kredileri	7.060	6.664	6.946	6.764	6.832	6.885
İhtiyaç Kredileri	155.597	165.511	177.578	183.355	190.621	201.438
Kredi Kartları	79.486	85.685	89.534	89.431	90.713	95.807
Finansman Şirketi Kredileri³	9.722	12.251	15.469	15.635	16.335	16.932
Konut Kredileri	854	798	426	406	382	362
Taşıt Kredileri	8.853	11.300	12.568	11.864	11.824	11.771
İhtiyaç Kredileri	15	153	2.476	3.366	4.129	4.799
TOPLAM YÜKÜMLÜLÜKLER	378.226	414.314	454.304	468.753	485.898	508.711
Varlıklar/GSYH (%)	35,4	36,0	37,2	36,9	37,4	-
Yükümlülükler/GSYH (%)	18,5	17,7	17,4	17,4	17,4	-
Varlıklar/Yükümlülükler (%)	191,2	203,5	213,8	211,8	215,2	212,0

Kaynak: BDDK, TÜİK, MKK, TBB Risk Merkezi, EGM

(1) Katılımcıların fon tutarı ile devlet katkısı tutarı toplamını ifade etmektedir. Ocak 2017'den itibaren otomatik BES verileri de dahil edilmiştir.

(2) Varlığa dayalı menkul kıymetler, varlık teminatlı menkul kıymetler ve kira sertifikalarını içermektedir.

(3) Takibe düşen alacaklar dâhildir.

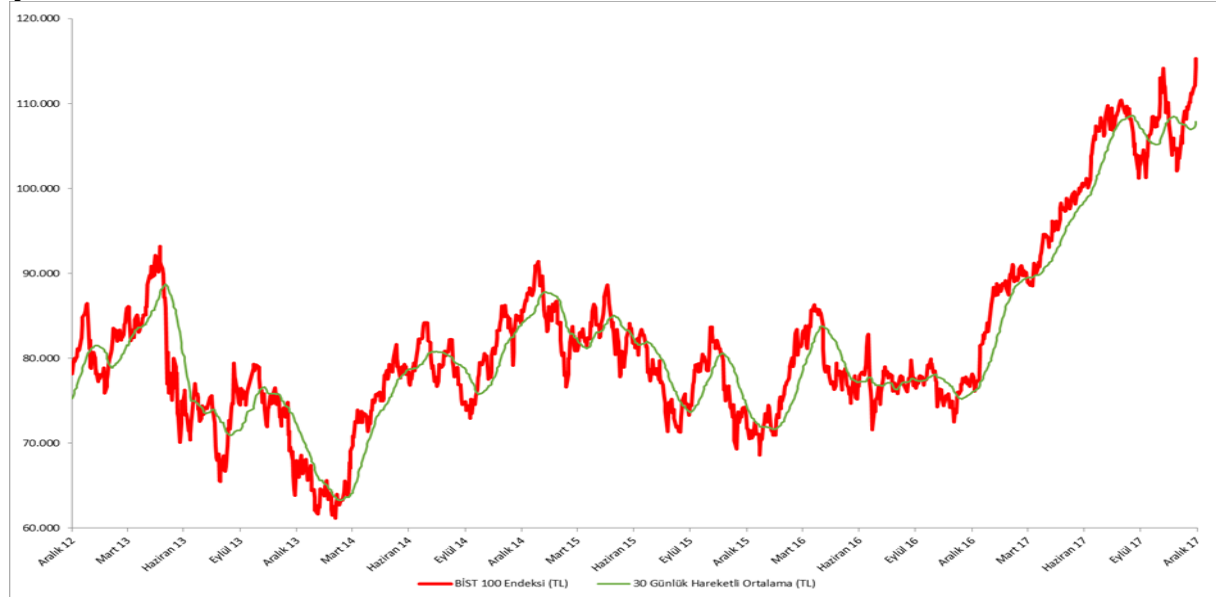
2017 yılı Aralık ayı sonu itibarıyla BİST 100 Endeksi Eylül ayına göre yüzde 12,1 artarken yıllık bazda yüzde 47,6 yükselmiştir. Reel bazda getiri incelendiğinde TÜFE'ye göre endeks Eylül ayına göre yüzde 7,4 artmış, bir önceki yıla göre yüzde 31,9 getiri sağlamıştır. Dolar bazında bakıldığında ise Endeks, Eylül ayına göre yüzde 5,5 artarken, yıllık bazda yüzde 37,7 artmıştır.

Tablo 25: BİST 100 Endeksinin Getirisi

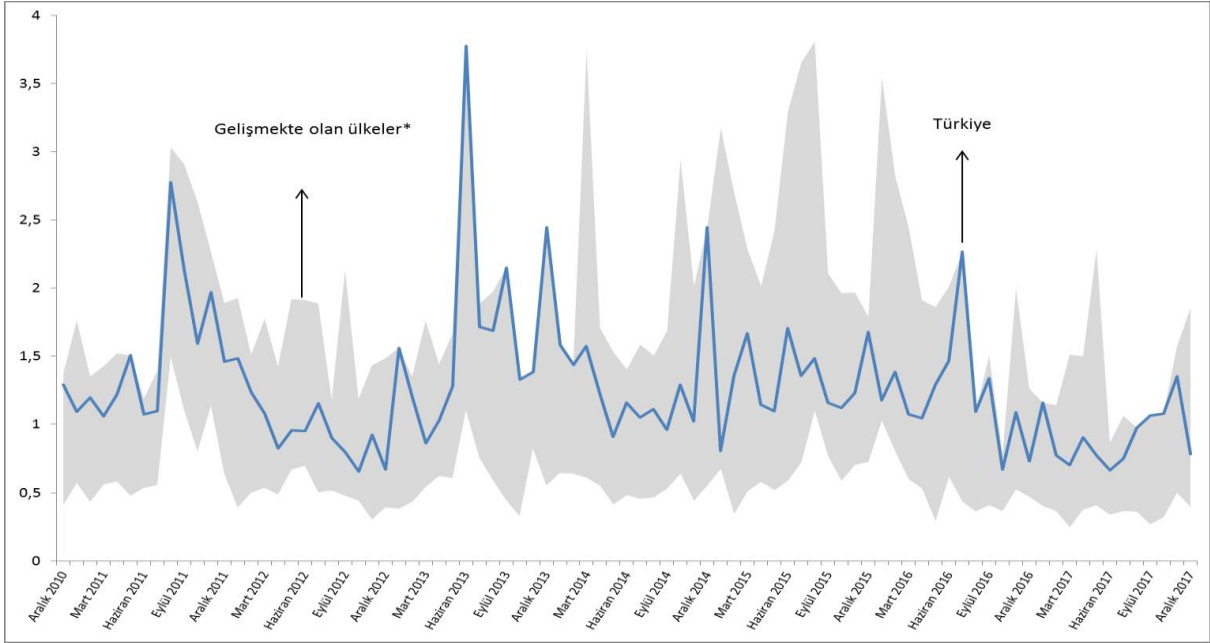
(Yüzde)

	Üç Aylık Bazda			Yıllık Bazda			Dolar Bazında	
	Nominal Getiri	Reel Getiri		Nominal Getiri	Reel Getiri		Nominal Getiri	
		ÜFE	TÜFE		ÜFE	TÜFE	Çeyreklik	Yıllık
2010 Aralık	0,3	-1,8	-1,2	24,9	14,8	17,4	-5,8	20,9
2011 Aralık	-14,1	-16,9	-18,7	-22,3	-31,5	-29,7	-15,8	-36,8
2012 Aralık	17,8	15,8	14,7	52,6	48,9	43,7	18,3	62,1
2013 Aralık	-9,0	-11,1	-11,0	-13,3	-19,0	-19,3	-13,0	-27,7
2014 Aralık	14,4	15,3	12,6	26,4	18,9	16,9	11,9	15,8
2015 Aralık	-3,3	-1,4	-5,6	-16,3	-20,8	-23,1	0,1	-33,3
2016 Mart	16,1	15,2	14,1	3,0	-0,8	-4,2	19,9	-4,8
2016 Haziran	-7,7	-9,9	-9,4	-6,6	-9,7	-13,2	-9,7	-13,1
2016 Eylül	-0,4	-1,0	-1,5	3,1	1,3	-3,9	-4,3	3,9
2016 Aralık	2,2	-3,6	-1,4	8,9	-0,9	0,4	-12,9	-9,7
2017 Ocak	9,9	0,6	5,0	17,4	3,3	7,5	-10,0	-8,2
2017 Şubat	18,2	9,0	12,6	15,4	0,0	4,8	12,0	-5,3
2017 Mart	13,8	7,0	9,1	6,8	-8,0	-4,0	10,2	-17,0
2017 Nisan	9,7	6,4	6,3	10,9	-4,7	-0,8	17,0	-12,5
2017 Mayıs	11,5	9,0	8,5	25,4	8,8	12,2	13,9	4,7
2017 Haziran	12,9	11,4	11,3	30,8	13,8	17,9	16,8	7,3
2017 Temmuz	13,6	12,1	13,2	42,6	23,5	29,9	14,5	22,0
2017 Ağustos	12,8	11,0	12,3	44,8	24,5	30,8	15,8	24,3
2017 Eylül	2,5	0,6	1,1	34,5	15,7	21,0	1,4	13,6
2017 Ekim	2,4	-0,4	-0,8	40,2	19,6	25,3	-4,4	15,2
2017 Kasım	-5,5	-9,1	-9,4	40,5	19,8	24,4	-17,4	21,9
2017 Aralık	12,1	6,6	7,4	47,6	27,8	31,9	5,5	37,7

Kaynak: BİST, TCMB

Şekil 3: BİST 100 Endeksi

Kaynak: TCMB

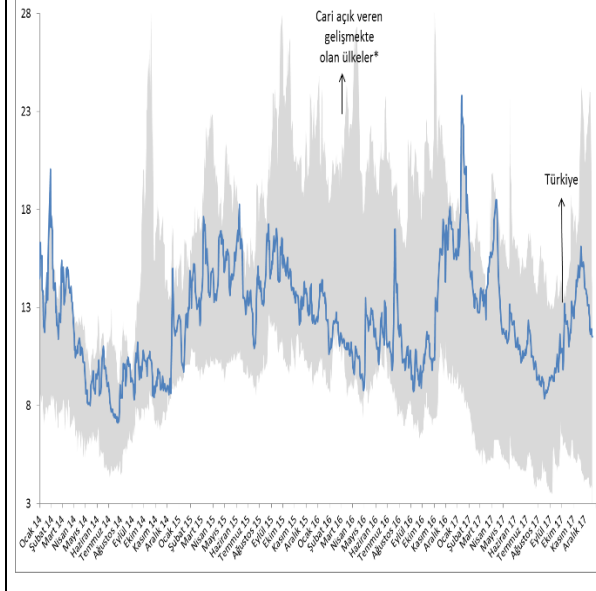
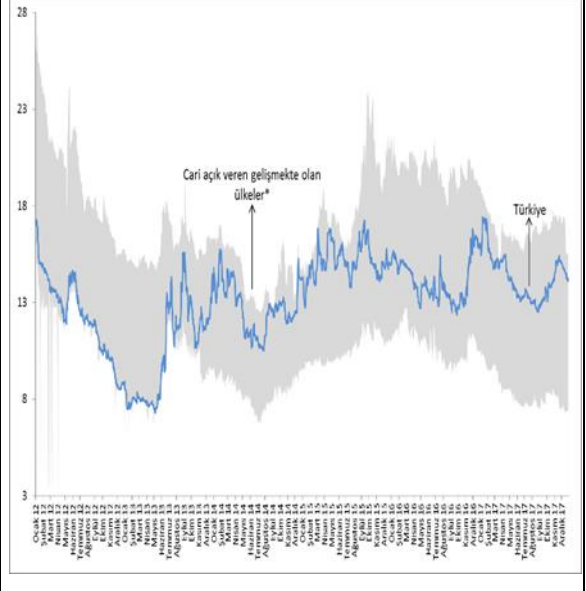
Şekil 4: Borsa Günlük Getirilerinin Standart Sapması

Kaynak: Reuters

* Gri taralı alan Türkiye, Brezilya, Şili, Çekya, Macaristan, Meksika, Polonya, G. Afrika, Endonezya, Kolombiya, Hindistan, Rusya ve Çin'in borsa endekslerinin o aydaki günlük getiri gerçekleştirmelerinin standart sapmalarının bulunduğu aralığı göstermektedir.

** Ay sonu standart sapma değeri son 20 iş günü hisse senedi getirilerinden hesaplanmıştır.

TL'nin dolar karşısındaki opsiyonların ima ettiği kur oynaklığında 2017 yılı Ağustos ayında başlayan artış Kasım ayının sonundan itibaren yerini düşüşe bırakmıştır.

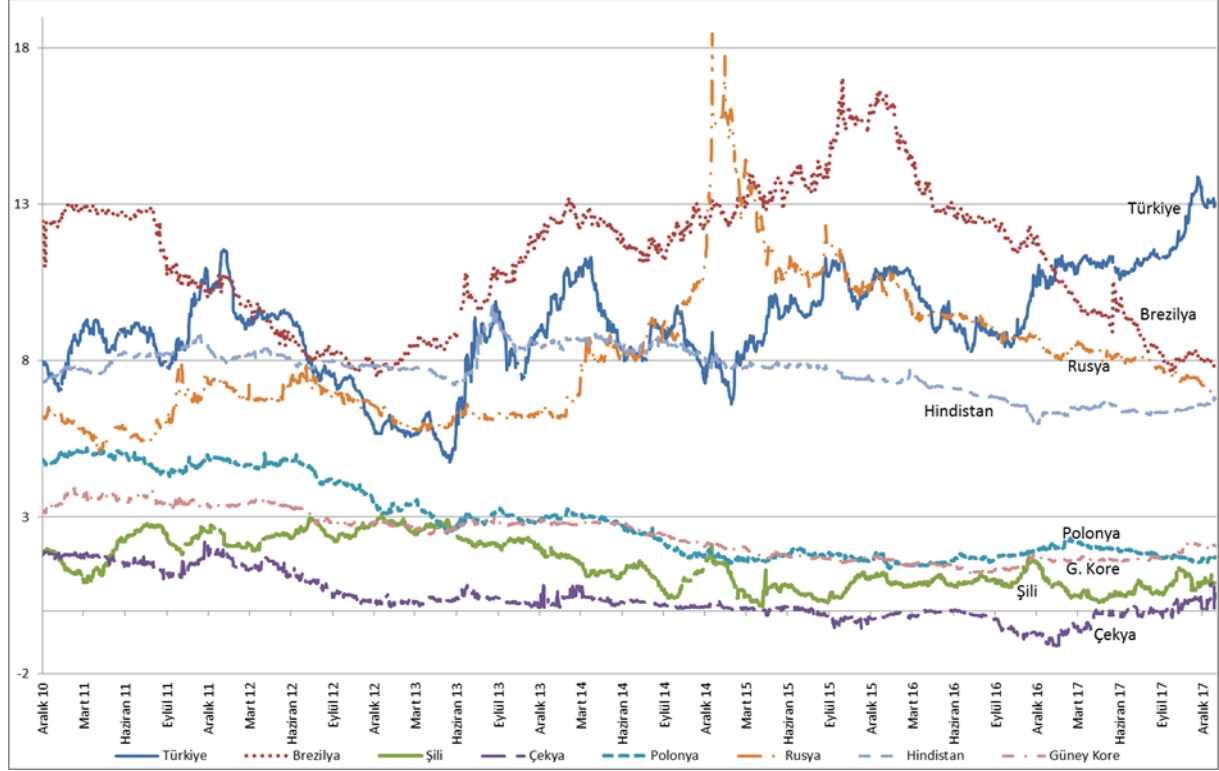
Şekil 5: Opsiyonların İma Ettiği Kur Oynaklığı (1 Ay Vadeli)**Şekil 6: Opsiyonların İma Ettiği Kur Oynaklığı (1 Yıl Vadeli)**

Kaynak: Reuters

* Gri taralı alan cari açığı olan gelişmekte olan ülkelere Türkiye, Brezilya, Şili, Çekya, Macaristan, Meksika, Polonya, G. Afrika, Endonezya, Kolombiya'nın paralarının dolar karşısındaki opsiyonların ima ettiği oynaklıklarının bulunduğu aralığı göstermektedir.

Türkiye'nin 2 yıl vadeli DİBS faiz oranlarında, 2016 yılının son çeyreğinde başlayan artış, 2017 yılı Aralık ayına kadar sürmüş olup sonrasında DİBS faiz oranları düşüş eğilimine girmiştir. 2016 yılı sonunda yüzde 10,7 seviyesinde gerçekleşen Türkiye'nin 2 yıl vadeli DİBS faizi, 29 Aralık 2017 tarihi itibarıyla yüzde 13 olmuştur.

Şekil 7: İki Yıllık Devlet Tahvili Faizleri

Kaynak: Reuters